

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO WPISANEGO DO REJESTRU ZABYTEKÓW

1. Nazwa

ZESPÓŁ KLASZTORNY FRANCISZKAŃSKI

REFORMATÓW

409

2. Czas powstania

1 poł. XVII w.

3. Miejscowość

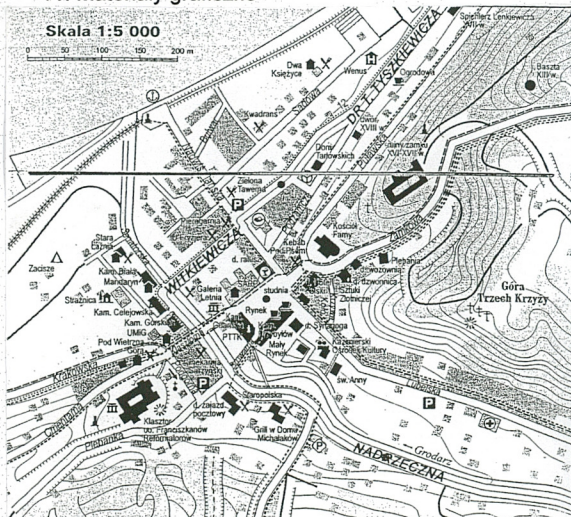
KAZIMIERZ DOLNY

4. Adres

KAZIMIERZ DOLNY ul. Cmentarna 1
nr ewidencyjny działki: 1112
nr księgi wieczystej: [REDACTED]

11. Materiały graficzne

Skala 1:5 000

5. Przynależność administracyjna

województwo LUBELSKIE

powiat miasto LUBLIN

gmina miasto LUBLIN

6. Współrzędne geograficzne

N: 51°19' 14.03"
E: 21°56' 38.49"

7. Poprzednie nazwy miejscowości

8. Właściciel i jego adres

Klasztor Franciszkanów OFM w Kazimierzu Dolnym
ul. Cmentarna
240120 Kazimierz Dolny

9. Użytkownik i jego adres

Klasztor Franciszkanów OFM w Kazimierzu Dolnym
ul. Cmentarna 1
240120 Kazimierz Dolny

10. Formy ochrony

Wpis do wojewódzkiego rejestru zabytków na podstawie decyzji WKZ z 24.03.1970 r., znak: KL.V-7/25/70 pod nr A/464.
Ponadto decyzją WKZ z 12.05.1976, znak: KL.IV-7/15/76 pod nr B/215 wpisano m.in. 2 figury MB Niepokalanie Poczętej oraz studnię z kołowrotem.

12. Historia

Źródła odnotowują w latach 80.XVI w. istnienie kaplicy Matki Boskiej na „Plebaniej Górze” z fundacji Przybyłłów i innych mieszczan. Oprócz kaplicy na górze znajdowała się plebania i inna zabudowa (gł. gospodarcza), w tym wieża strażnicza z dzwonami. Konsekracji kaplicy dokonano w 1591 r. W 1594 r. (formalny akt spisano w 1595 r.) proboszcz ks. Maciej Bech oddał Mikołajowi Przybyle całą tzw Górę Plebanią wraz z domami i przyległościami, w zamian Przybyła oddał ks. Bechowi posesję tzw Górę Krzyżową, z zobowiązaniem zbudowania na równinie plebanii. Z opisu kościoła z wizytacji w 1595 r. wynika, że był wzniesiony z kamienia i pokryty dachówką, na rzucie kwadratu, wewnątrz podzielony balustradą na prezbiterium i nawę. Z ok. 1590 r. pochodzi otoczony kultem obraz Zwiastowania NMP w ołtarzu głównym.

W 1599 r. dawny kościół (prawdopodobnie obecna kaplica św. Rocha i św. Sebastiana) rozbudowano. W 1627 r. na życzenie Henryka Firleja mieszczanie sprowadzili ojców reformatów, którzy osiedli początkowo w domu prebendarza. Uroczyste wprowadzenie nastąpiło 2 lutego 1628 r.

(Franciszkanie reformaci /Bracia Mniejsi Ściślejszej Obserwancji - wewnętrzna frakcja Zakonu Br. Mniejszych/, nigdy nie byli odrębnym zakonem lecz posiadali swoją autonomię i własne statuty, które miały im pomóc w zachowaniu specyficznej duchowości i surowszego stylu życia. Pozostawali jednak cały czas pod zwierzchnictwem tego samego generała co reszta obserwantów. Papież Leon XIII 4 października 1897 konstytucją apostolską zniósł odrębności w Zakonie Braci Mniejszych. Odtąd cały zakon posiada jednolite ustawodawstwo, obecnie w Polsce już tylko sporadycznie używa się nazwy – reformaci).

Fundamenty pod pierwszą część klasztoru położono w 1639 r., budowę ukończono w 1645 r. Drugą część klasztoru wybudowano w latach 1664-1668, z ofiar wiernych, przy wydatnej pomocy Dominika Lubomirskiego oraz rodziny Polanowskich.

Do 1658 r. dobudowano od str. południowej chór zakonny i prezbiterium, dawną zakrystię przebudowano na kaplicę św. Rocha i św. Sebastiana.

c.d - załącznik nr 1

13. Opis

Sytuacja

Zespół położony w południowo-zachodniej części Kazimierza Dolnego, na wzgórzu zw. Plebania Góra, pomiędzy ulicami Cmentarna (dawna droga do wsi Dobre), Podgórna, Plebanka (wąwóz zw. Plebanim Dołem). Na szczycie kościół i klasztor franciszkanów (reformatów), otoczony murami d. cmentarza (częściowo) i murami obwodowymi. Od podnóża wzgórza, u zbiegu ulic Podgórnej, Cmentarnej i Klasztornej wejście na wzgórze schodami obudowanymi korytarzem. Od strony ul. Cmentarnej droga dojazdowa do klasztoru.

Opis

Na zabytkowy zespół składają się - wg orzeczenia decyzji o wpisie do rejestru zabytków: **kościół pw. Zwiastowania NMP i św. Piotra z Alkantry, klasztor**, przylegający do kościoła od strony zach. (na planie prostokąta z ryzalitem od strony południowej o dobudówką od strony wsch.), **dziedziniec klasztorny (wirydarz) ze znajdującą się na nim studnią, murowane ogrodzenie cmentarza kościelnego łącznie z bramą, schodami i murowanym korytarzem kryjącym schody, cmentarz kościelny i cała powierzchnia terenu należącego do klasztoru ze wszystkimi kapliczkami, krzyżami, drzewami, ogrodami i murowanym ogrodzeniem oraz góra, na której zespół klasztorny został zlokalizowany.**

Budynki i mury ogrodzeniowe (pełne) wzniesione z kamienia lokalnego (wapiennego) i cegły. Kościół, klasztor i korytarz ze schodami – otynkowane. Studnia na terenie wirydarza z kołem i obudową drewnianą. Od podnóża wzgórza, po stoku prowadzi bieg schodów drewnianych, obudowanych murowanym korytarzem, przekrytym dachem dwuspadowym.. Od podnóża wzgórza, przy korytarzu ze schodami – biegnie na szczyt wzgórza droga zabrukowana stanowiąca podjazd do klasztoru, zamknięta w połowie przebiegu bramą. Na terenie wzgórza, przy murze od strony północno-zachodniej parterowy budynek murowano-drewniany, gospodarczy.

Wzgórze od strony północnej i zachodniej, w granicach muru ogrodzeniowego, zagospodarowane częściowo zielenią urządzoną, w znacznej części o nawierzchni trawiastej, miejsca postojowe i ciągi pieszo-jezdne utwardzone (kamień naturalny miejscowy).

W obrębie wzgórza klasztornego znajdują się figury i pomniki:

- murowana kapliczka słupowa z figurą NMP Niepokalanie Poczętej, z 1928 r. (wg A.B. Sroka, op. cit. – w 1928 r.), autorstwo figury: Aleksander Żurkowski. Figura MB, piaskowiec polichromowany, wpisana jest także do rejestru zabytków ruchomych decyzją WKZ z 12.05.1976 r., znak: KL.IV-7/15/76 pod nr A/215. Ustawiona terenie d. cmentarza przy kościele;

- drewniana kapliczka projektu Jana Koszyc-Witkiewicza, wykonana 1922-23, z polichromowaną rzeźbą Matki Bożej dłuta Aleksandra Żurakowskiego z ok. 1926 r., zlokalizowana na skarpie po zewnętrznej stronie muru ogrodzenia. Rzeźba MB wpisana jest także do rejestru zabytków ruchomych decyzją WKZ z 12.05.1976 r., znak: KL.IV-7/15/76 pod nr A/215;

- pomnik w formie kamienia (granitowego) na stylobacie – ku czci pomordowanym w latach 1939-1944 i ofiar krwawej środy 18.XI.1942, zlokalizowany na skarpie po zewnętrznej stronie muru ogrodzenia (ustawiony po dacie wydania decyzji z 24.03.1970 r. o wpisie do rejestru zabytków);

- pomnik w formie obelisku upamiętniającego marszałka Józefa Piłsudskiego, zlokalizowany po zewnętrznej stronie muru ogrodzenia (ustawiony po dacie wydania decyzji z 24.03.1970 r. o wpisie do rejestru zabytków),

- krzyż metalowy zlokalizowany po zewnętrznej stronie muru ogrodzenia (ustawiony po dacie wydania decyzji z 24.03.1970 r. o wpisie do rejestru zabytków),

- figura św. Franciszka zlokalizowana przy klasztorze (ustawiona po dacie wydania decyzji z 24.03.1970 r. o wpisie do rejestru zabytków)

W ścianę zewnętrzną korytarza kryjącego schody - od strony ulicy Cmentarnej - wmurowane liczne współczesne tablice kommemoratywne.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne Zespół klasztorny	17. Użytkowanie obecne Kościół i klasztor (sakralne, mieszkalne)
18. Stan zachowania: Układ zespołu czytelny. Obiekty budowlane poddawane bieżącej konserwacji i remontom (dokumenty w aktach zabytku – w WUOZ w Lublinie). Ostatni remont murów oporowych, schodów krytych, części północnej i zachodniej elewacji klasztoru – w latach 2016-2017. Kapliczka z figurą NMP Niepokalanie Poczętej poddana została konserwacji w 2016 r.		19. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie	

20. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

23. Bibliografia

- Praca zbiorowa pod red. J. Teodorowicz-Czerepińskiej, Studium historyczno-urbanistyczne Kazimierza Dolnego. Część II. Wytyczne konserwatorskie, PP PKZ O. Lublin, Lublin 1973, mps w archiwum WUOZ w Lublinie sygn. 9077/I.
- A. B. Sroka OFM, Sanktuarium Maryjne Franciszkanów w Kazimierzu nad Wisłą, Kraków 1984.
- karty ewidencyjne elementów zespołu - archiwum WUOZ w Lublinie
- M. Leśniakowska, Jan Koszczyc Witkiewicz (1881-1958) i budowanie w jego czasach, Warszawa 1998.

25. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania)

21. Uwagi

1. W opracowaniach dokumentacyjnych zespół występuje także pod adresem: ul. Klasztorna 3, obecnie – zgodnie z ewidencją gruntów figuruje pod adresem: ul. Cmentarna 1.
2. Studnia z kołowrotem znajdująca się w wirydarzu klasztoru oraz epitafium w ścianie kościoła („nagrobek”) są wpisane także do rejestru zabytków ruchomych decyzją WKZ z 12.05.1976 r., znak: KL.IV-7/15/76 pod nr A/215.

22. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

24. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

Tekst Anna Frąckiewicz, 20.02.2019 r.

plany, rysunki:

fotografie Anna Frąckiewicz, 2016 r.

26. Załączniki: 1,2

1. Miejscowość	KAZIMIERZ DOLNY	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres ZESPÓŁ KLASZTORNY FRANCISZKAŃSKI	6. Zawartość załącznika c.d. Historia – pkt 12; fotografie
2. Gmina	Kazimierz Dolny		
3. Powiat	puławski		
4. Województwo	lubelskie		

W l. 1680-90 zburzono wieżę strażnicę wznosząc z materiału północną część kościoła - chór muzyczny oraz wolnostojącą dzwonnice, poszerzono chór zakonny, okolono cmentarz przykościelny murem ze skarpami. Pierwotnie cmentarz obejmował tylko plac przed kruchtą, dalsza część placu przy kaplicy św. Rocha była odgradzona (należała do ogrodu klasztornego). Mur dzielący cmentarz rozebrano w 1928 r., na dodatkowo utworzonej części wzniesiono figurę M.B. Niepokalanie Poczętej. Na cmentarz przykościelny w 1688 r. poprowadzono nowe dębowe schody i obudowano tunelem zadaszonym gontem, bez sufitu (wcześniej schody były kamienne, bez przekrycia). W 1815 r. schody poddano remontowi – wykonano nowy dach i sufit, przebito 5 okien i zakratowano dębowymi kołkami. W 1963 r. wymieniono blachę na dachu tunelu oraz drzwi na dole i na górze. W 1732 urządzono Drogę Krzyżową (14 stacji we wnękach muru okalającego cmentarz). Kościół został konsekrowany w 1690 r., w l. 1762-1766 przebudowany: obniżono poziom posadzki (dotychczas kaplica św. Św. Rocha i Sebastiana była obniżona w stosunku do nawy o 6 stopni), związane z przebudową krypt, od strony południowej zbudowano nowe prezbiterium z chórem zakonnym. W l. 1769 – 1770 wykończono wnętrze, wykonano nowe ołtarze (oprócz ołtarza św. Józefa i Piotra z Alkantry). W 1783 r. obsunęła się ściana kościoła od strony miasta (*A.B. Sroka podaje „musiano na nowo budować zawalone sklepienie, a mur podpierać skarpami, teren odwadniano”*). W dniu 29 czerwca 1828 r. miał miejsce pożar kościoła i klasztoru, po nim położono nowe dachy. W 1855 r. kaplicę św. Rocha przekryto blachą. Na mocy dekretu carskiego, w 1864 r. zaborca przystąpił do likwidacji klasztorów. Po powstaniu zakonnicy wrócili do klasztoru, ale podlegali diecezjalnemu wizytorowi zgromadzenia (gwardiana zmuszono do rezygnacji). W 1865 r. urządzono licytację ruchomości klasztornych, w tym materiałów budowlanych, mebli, narzędzi rolniczych. Ogrody i parceli oddano pod zarząd gminy. W 1865 r. klasztor skasowano, pozostawiając w budynkach jednego zakonnika. Kościołem zarządzali księża diecezjalni.

Klasztor powstał w 2 etapach: 1639-1645 i 1664-1668. W 1783 r. do klasztoru dobudowano na całej jego wysokości od strony południowej „nowe sanitaria”. Na wirydarzu klasztornym studnia pochodząca prawdopodobnie z czasu budowy klasztoru.

Mur opasujący górę od ulicy Plebanka powstał jako pierwotne ogrodzenie części posesji prebendarza. W latach 30.XVII w. zbudowano wysoki mur od strony wschodniej cmentarza kościelnego, pozostała część posesji otaczał parkan drewniany. W następnych latach powiększono zasięg murów, do 1707 roku nie opasano nimi jeszcze całego klasztoru. Mur był wykonany z kamienia, nakryty gontem. W murze były trzy bramy: do kościoła, do klasztoru i trzecia gospodarcza od strony zachodniej. Gruntowna reperacja nastąpiła w 1741 roku kosztem Antoniego Lubomirskiego, syndyka klasztoru. Kolejna reperacja nastąpiła w 1789 r. Po 1865 r. mury były niemal zrujnowane.

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 2

1. Miejscowość KAZIMIERZ DOLNY

2. Gmina KAZIMIERZ DOLNY

3. Powiat PULAWSKI

4. Województwo LUBELSKIE

5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres

Zespół klasztorny po franciszkański

6. Zawartość załącznika

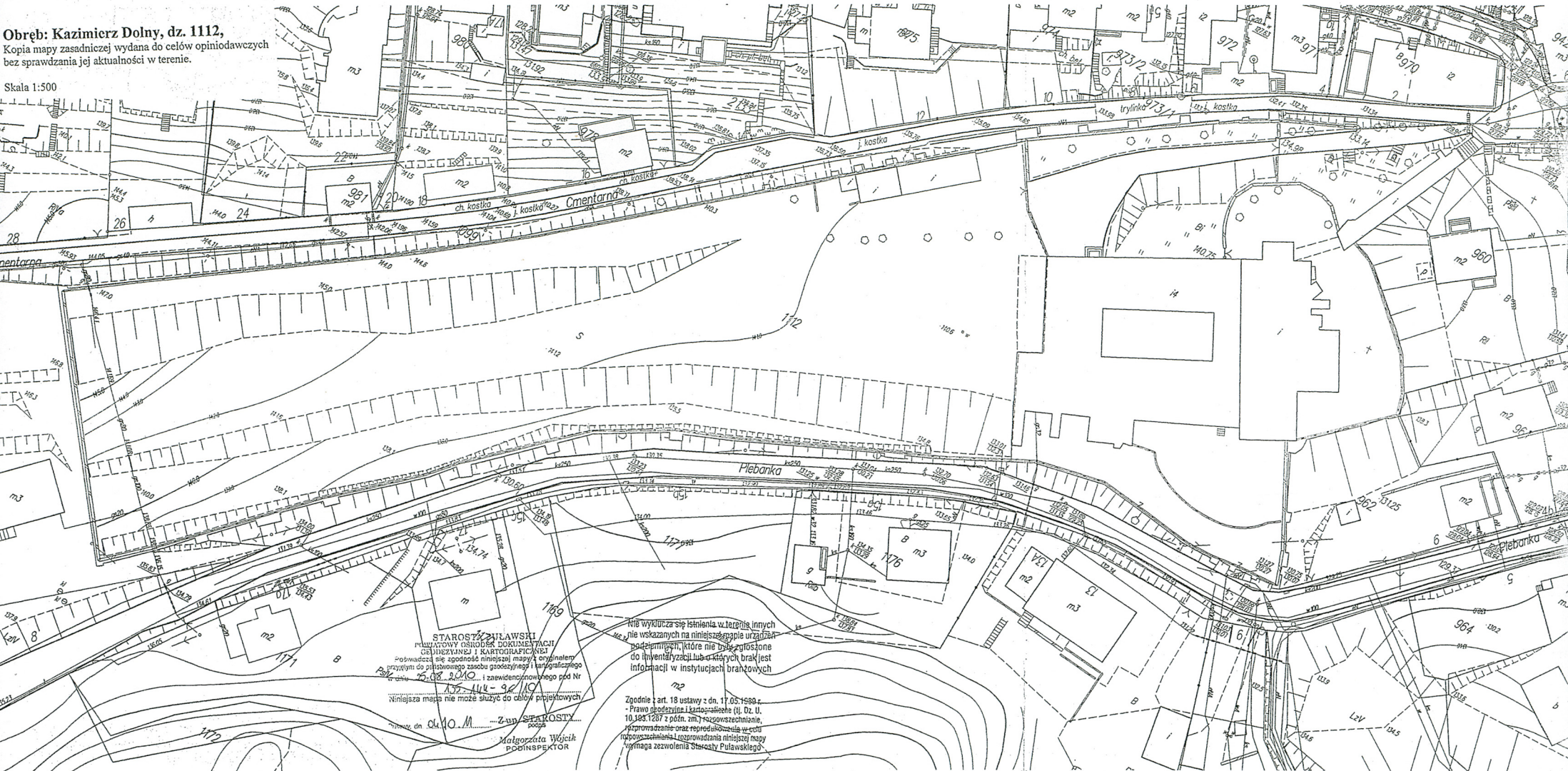
Kopia mapy zasadniczej - plan sytuacyjny,
fotografie

Opracowanie załącznika: A. Frąckiewicz
(data i podpis) 20.02.2019

Obręb: Kazimierz Dolny, dz. 1112,
Kopia mapy zasadniczej wydana do celów opiniotwórczych
bez sprawdzania jej aktualności w terenie.

Skala 1:500

STAROSTA PUŁAWSKI
MIASTOWY OŚRODEK DOKUMENTACJI
GEODEZYJNEJ I KARTOGRAFICZNEJ
Przewodzący się zgodność niniejszej mapy z oryginalnym
przebiegiem do państwowego zasobu geodezyjny i kartograficzny
pod Nr 25-08-2040-1 i zaświadczony pod Nr
132-114-92/10
Niniejsza mapa nie może służyć do celów projektowych
Wzrost: dn. 04.10.2011
Małgorzata Wojcik
podinspektor

Nie wyklucza się istnienia w terenie innych
nie wskazanych na niniejszej kopii urządzeń
podziemnych, które nie były zgłoszone
do inwentaryzacji lub o których brak jest
informacji w instytucjach branżowych
Zgodnie z art. 18 ustawy z dn. 17.05.1994 r.
- Prawo geodezyjne i kartograficzne (tj. Dz. U.
10.195.1287 z późn. zm.), rozporządzenie,
rozporządzenie oraz reprodukcja w celu
reprodukcji i rozpowszechniania niniejszej mapy
wymaga zezwolenia Starosty Puławskiego.